

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre 16 kor.
 Negyedévre 4 „
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre 20 kor.
 Negyedévre 5 „
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre 24 kor.
 Negyedévre 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a kétfős és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 8.

A szerkesztőség kóriratok visszaadását
 vagy megőrzését nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Tudomány és tudalékosság.

A sablonos tanévmegnyitó ünnepélyek közül jelentőségre és tartalomra messze kimagaslik a nagyvárad kir. kath. jogakadémiának, városunk Alma Materének tegnapi ünnepélye.

Az ott elhangzott beszédekből látszik, hogy az akadémia tanárai amellet, hogy hangyszorgalommal művelik a tudományt, nem zárkóznak be a tudós szóbjának négy fala közé, hanem kezüket a kor ütőerén tartva, a közélet mozgalmában részt véve, élénk figyelemmel kísérik ugy a tudomány újabb irányait s kutatásainak eredményeit, mint a tudomány álarca alatt jelentkező s az ifjuság meglévesztését célzó törekvéseket és így biztos utmutatással tudnak szolgálni a tudomány csarnokait látogató s az ő gondjaira bízott ifjuságnak.

Erre pedig ma nagyobb szükség van, mint valaha. Mert a destructio iránynak még a tudomány komoly csarnokaiba is betolakodó szóvivői, ezek a filozofus csizmadiák, akik ugyancsak kerülgetik az ifjuságot, nemcsak hogy a tudomány palástjába burkolóznak, hanem a tudomány az ő tanításaikkal ellenkező megállapodásait már nem is ismerik el tudománynak s lehurrogatnak mindenkit, aki velük nem árul egy gyékényen. Pedig náluk az általuk nagy garral hirdetett előítéletmentes tudományból igazán nem marad más, mint tudománymentes előítélet. Az Alma Mater nagy tudomány igazgatója találóan citálja rájuk: ignotis fallit, notis est derisui.

A tudományos sarlatánság ma már olyan nagypiaci lármával és olyan türelhetetlen terrorizmussal lép fel, hogy igazán bátorság kell állást foglalni ellenük.

Szerencséje az ifjuságnak, hogy tanárai legnagyobb részének meg van ez a bátorsága. Kész inkább kitenni magát méltatlan megtámadásoknak, de mégis teljesíti nehéz kötelességét az ifjuság iránt.

Vajha méltó gyümölcse lenne ennek a nemes fáradozásnak!

Az akadémia igen érdekes megnyitó ünnepélyéről tudósításunk a következő:

A nagyvárad kir. katolikus jogakadémia 1909—1910. tanévre a szokott ünnepélyes

mozzanatok mellett tegnap septe. 15-én men végbe.

Délelőtt 10 órakor a premontrai rend templomában Veni Sancte volt, amelyet dr. Némethy Gyula theol. tanár, jogakadémiai hitszónok tartott. A szent misén a tanári kar és az ifjuság nagy része jelen volt.

A Veni Sancte után a jogakadémia disztermében gyűltek össze az ünnepélyes megnyitásra. A megnyitáson dr. Bozóky Alajos kir. tanácsos igazgató vezetése alatt — dr. Agoston Péter kivételével — a jogakadémia egész tanári kara részt vett. Ott voltak továbbá Fetszer Antal felsz. püspök, Széchenyi Jenő apát-kanonok, dr. Karsch Lollion apát-kanonok, Rimler Károly polgármester, Pajor Kálmán és Imrik Péter táblabírók, Novonny S. Altonz főgimnáziumi igazgató, Hlatky Endre ügyvédi kamarai elnök, dr. Vucskics Gyula espres-plébános, Brém Lőrinc szászéki jegyző, Szilágyi Dózsa premontrai tanár, dr. Imrik Gusztáv ügyvéd, dr. Mazurek Gyula egyházmegyei iktató stb. és a jogakadémiai ifjuságból mintegy ötvenen.

Bozóky igazgató beszéde.

Az ünnepélyt dr. Bozóky Alajos igazgató a következő beszéddel nyitotta meg:

Mélyen tisztelt Tanári Kar!
 Szeretett Akadémiai Ifjuság!

Örömmel üdvözlöm önöket az új tanév küszöbén itt a mi hajlékunkban, hiszen azért siettek ide mindannyian, hogy ismét hozzáfogjanak ahhoz a komoly munkához, melynek célja megalapozni a nem sokára kezdődő életpályájukat! Maholnap el kell foglalniok helyeiket a nemzet társadalmában, de olyképen, hogy azokat becsületesen be is tölthessék. Már pedig ez teljesen lehetetlen, ha nem rendelkeznek az erre szükséges tudományos ismeretekkel és hazafias szellemi áthatott férfias jellemzőkkel. A ki vakmerően oda áll, a hová sem hivatásánál, sem jellemhiánynál fogva nem való, azt előbb utóbb jutóléri a méltán megérdemelt szégyenletes bukás, de sajnos akkorára már többnyire érzékeny kárt okozott a maga lelkiismeretlenségével a társadalomnak, mert egy ideig legalább megakadályozta az igazi tehetségnek érvényesülését, sőt romlást hozott azokra is, a kiket éppen megfordítva meg kellett volna oltalmaznia. Arra számítani, hogy akinek az Isten hivatalt ad annak eszt is ad hozzá, vagy példátlan könnyelműség, vagy megdöbbentő cinizmus, de persze sem az egyik, sem a másik indok nem szolgálhat mentséggül. Ily vészhozó esetek kikerülésére nincs más mód, mint a komoly előkészület az élet küzdelmeire, hogy legalább önmagunkat ne vádolhassuk arról, hogy bármit is elmulasztottunk volna, a mi által már előre fosztottuk magunkat a viszontagságokkal való szembeszállás fegyvereitől.

És itt van kiinduló pontja a jelen beszédnek.

Önök, ifju barátim! első sorban szellemök

kiképzése céljából keresték fel a mi Alma Materünket. Hogy ebbeli várakozásukban ne csalódjanak, arról mi, tanárai, fogunk tőlünk telhetőleg gondoskodni. Ámde közös munkánk eredményes csak úgy lesz, ha bizonyos kölcsönösséget tartunk tolytonosan szemünk előtt. Midőn a tudomány ezen csarnokát átlépték, abban a pillanatban azt a fontos kötelességet vállalták magokra, hogy ernyedetlen szorgalommal fogják az előadásokat látogatni, buzgó tanulással az Önöknek nyújtott tudományos ismeretek minél alaposabb elsajátítását valóra váltani, felmerülő kételyeik eloszlatását végett tanárai utbaigazítását készségesen kikérni és követni. Mi tanárai pedig, kikre az Önök kiképzése bízva van, örömmel vállalkozunk egymást felváltó ifjak oktatását, vezérlését és erkölcsi nevelését, a midőn azt tapasztaljuk, hogy igazán egy minden szépre, jóra és nemre fogékony arany ifjusággal van dolgunk.

Tehát bizonyos kölcsönös előzékenység kell, hogy irányítunk legyen, midőn a mi közös célunk elérésére törekszünk. Ez a kölcsönös előzékenység csakhamar kölcsönös bizalmat fakaszt bennünk egymás irányában, s ha ez egyszer gyökeret vert keblünkben, föl sem vesszük azt a fáradságot és áldozatot, melyet a mindennapi feladatunk lelkiismeretes teljesítése tőlünk követel, mignem a célponthoz jutva jóleső meglepéssel tekintünk vissza a megfutott utunkra.

Igaz, hogy minden kezdet nehéz, de szerencsés az az ember, akinek a körülmények kedveznek és módot nyújtanak arra, hogy jól, helyesen, megfelelően foghat a munkához, hiszen már a régi mondta, hogy dimidium iacti quie bene cocpit habet! Ime Önök is ily kedvező körülmények között lépnek a jogi pályára, csak meg kell ragadniok minden a ki-művelésükre itt kínálkozó alkalmat. Amugy is nagyon rövidke a röpké akadémiái éveik — a mit nem szabad feledniök — ezek az évek soha többé vissza nem térnek! Amit ezen a tanulásra szánt évek alatt elmulasztanak, vagy soha, vagy csak fölötte hiányosan pótolhatják helyre; oly elemi igazság ez, mely nem szorul semmiféle bizonyításra. Sajnosan tapasztalták ezt mind azok, akik elég könnyelműek voltak, hogy a maguk példájával hozzájárultak annak újabb megerősítéséhez.

Köztudomású dolog a szokás hatalma, tegegyek tehát szokásukká a tanulást és nem fognak vele többé felhagyni, de sőt gyönyörűséget találnak benne, mert a kötelesség teljesítésének tudatos meglepédest gerjeszt önökben, mely viszont alapföltétele az ember földi boldogságának. A tanulás önöknek elsőrendű kötelessége, melyet nem szabad csak úgy féltról venniök, vagy melléklóglalkozásnak tekinteniök; a tanulás önöknek tulajdonképeni munkája, melyet nem bízhatnak másra, hanem melyet önmaguknak kell elvégezniök, ha azt akarják, hogy hasznukra váljék; a tanulás által szerzett kincs az egyedüli, melyet igazán saját-joknak mondhatnak, melyet sem a tűz, sem a

KOCH

TESTVÉREK

Elsőrangú mérték-osztály, előnyös ruha-bérlés. Angol szövetek méterenkénti eladása. Rendelészzerű munkával elkészített férfi-, fiu- és gyermekruha különlegességek

NA GYVÁRAD, Bémer-tér.

Olcsó szabott árak!

Telefon sz. 732.

Óriási választék. Minták és öltözködési almanach ingyen.

rozsa meg nem emészthet, sem rabló vagy tolvaj el nem vehet önökötől. És mert a tanulásnál is tapasztalt vezérekre van szükségök, azért állanak fön az iskolák, melyekben átgondolt terv szerint nyújtatik önöknek alkalom, hogy ily módon sokkal hamarabb és sokkal biztosabban juthassanak a szükséges ismeretek birtokába, mintha tisztán magukra hagyatva minden tájékozás nélkül és valószínűleg lidércfény mutatta tévutakon magoknak kellene az igazságot felfedezniök.

Kivált a jelen időben, amidőn világszerte azt hirdetik, hogy az emberiség a fejlődésnek egy új stádiumához jutott, a honnan hamarabb mint eddigé, de csak a meglevő intézmények teljes eltörlésével és egészen új rendnek (vagyis rendtelenségnek, anarkiának) létesítésével fog az általános boldogulás révébe evezni — mondom, kivált a jelen időben van szüksége a fiatal nemzedéknek arra, hogy gondosan irányított alapos tanulás által kellő tájékoztatást szerezhessen magának jövő magatartását illetőleg, mert csak ha módjában van a mulat és jelent egybeazonosítani avval, amivel miut ezentul bekövetkezendővel kecsegtetik őt, határozhatja el magát vagy jobbra, vagy balra. Ámde mert az új apostolok magok is sejtik, hogy ez az összehasonlítás bajosan fogja a jövő zenéje javára billenteni a mérleget, annál fogva ennek a lehetőségét is meg akarják hiúsítani azáltal, hogy azt követelik: minden történelmet ki kell törölni a tantervből, minek terhelje meg az ifjúság, amelyre elsősorban vetik ki hálójukat, haszontalan lim-lommal esztét és szívet, e helyett ragadja meg szívvel-lélekkel csakis az új evangéliumot, ne is sejtsek az ifjak, hogy idáig más világ volt és van, hadd ismerkedjenek meg *egyszerre* avval a jobb (!) jövővel, melyet ők, a világboldogítók fognak majd létesíteni.

Tátongó, szeretett ifju barátim! az az örvény, amelybe önöket csalogatni szeretnének. Hűtlenségre és árulásra akarják Önöket elcsábítani Isten, a haza, ősi vallásuk ellen, engedelmességre a törvények, a rend, a tekintély ellen ingerelni arra, hogy mindent, a mit eddig szentnek és megbolygathatatlannak hittünk, lábbal tiporjanak, hogy a tulajdont, a vagyont, a jellemet, az életet és a becsületet semmibe se ve-

gyék és hogy szüntelen embergyűlölet és érdekharcban mentsék ki minden erejüket.

Ne gondolják, hogy csak rémképeket festek a falra, óh nem, uton utfélen, szóval és írásban, nap mint nap hirdetik nemcsak ezeket a tanokat, hanem azoknak a követésére is hívják fel az embereket, első sorban az ifjakat. Épen néhány nappal ezelőt értesültem, hogy a híres sociológiai könyvtár sorozatában ismét megjelent egy kötet,* mely csak úgy hemzseg az épületes új igazságoktól. p. hogy a kereszténység s vele együtt az Istenben való hit felbomlik, hogy az erkölcs külön válik a vallástól, hogy ha marad is valami a vallásos kultusból, az jótekonyságból fog állani, hogy a vallásos oktatás veszélyes és észszerűtlen, hogy az államnak semmi köze a valláshoz, hadd alkossa ki ki a saját hitét, az apa is, meg a gyermek is, hogy az Isten rossz, minden rossznak a forrása, hogy az embertől függ a világ, nem pedig megfordítva az ember a világtól és az Istentől stb. stb.**

Nem hiába mondja Magyarország hercegprímása; »Fojtó a léghör, mindannyian érezzük a vihar közeledtét, mely ha kitör, elpusztíthat, vagy borzasztó nyomokat hagy maga után.***

Ezt a komoly veszedelmet, mely édes hazánkat fenyegeti, elsősorban a jogászoknak kell felfogniök és minden erejükkel ártalmatlanná tenniök. Hiszen ez a veszedelmes ellenség a saját táborunkba lopózik, mind lármásabban hangoztatott elveit és követelményeit önön törvényhozásunkba akarja becsémpészni és féltekenyen örökölt tradícióink iránt bennünket előbb közönyösöskké tenni, majd pedig azoknak feladatásos eltörlésére és kiküszöbölésére rávenni. Ezt a ma már félreismertethetetlenül mutatkozó törekvést nem szabad tűrnünk, sem tényleg szemlélnünk, hanem össze kell szedni minden erőnket, hogy vele sikeresen megküzd-

* A vallás sociológiája, írta M. Guyan, fordította Rudas L. Budapest 1909.

** V. ö. Kath. Szemle 1909. szept. füz. 763 s. k. l.

*** Vaszary K. beszédje, melylyel a Szent István Társulat 1905. évi nagygyűlését megnyitotta. Vaszary beszédjei, Esztergom 1909. 491. l.

jünk és hogy le is győzzük, mert ha felülkekedni engedjük, akkor vége lenne hazánknak, vége magyar nemzeti létünknek mindörökké.

Azért szeretném lelkökre kötni ezt az új jelszót: *nemcsak meghalni, hanem élni is kell tudni a hazáért!* Vállat vállhoz vetve tömör és áttörhetetlen falakkint kell az ellenséges áramlatot visszazoritani, egyetlen rést nem hagyva szabadon, amelyen át egy vigyázatlan pillanatban hozzánk beosonhatna s minket megkerülve kényelmesen megbonthassa sorainkat. Önökre az a feladat vár, hogy a tudomány fegyvereivel küzdjenek a heves támadások ellen, de ne a harcban való elesés elszántságával, hanem avval az erős elhatározással szálljanak szembe az ellenséggel, hogy őt élve akarják legyőzni és neki félreérthetetlenül tudtára adni, hogy ne találni újabb támadás esetén ugyanolyan vagy még szívósabb ellentállásra számíthat. Persze a tudomány fegyvereinek sikeres forgatásához kellő előkészületre és gyakorlatra van szükségök.*

Jól jegyzi meg Majláth József gr. azt, hogy sikerre ebben a tusában csak úgy számíthatunk, ha bármely pillanatban és bármikor megjelenhetünk ugyanott, ahol az ellentél jár-ke, szóval, tollal egyaránt; követelőünk kell, hogy meghallgassanak, hogy cáfolatainkat figyelembe vegyék s hogy ne hozakodjanak elő már százszor megcáfolt ráfogásaikkal, amelyekről igazán áll az, hogy ignotus fallun, notis sunt deritui!

Ebben a nagy munkában kell majd önöknek is kivenni részüket, nem is térhetnek ki a napirendre hozott szociális kérdések taglalása elől, de a tag'as módjától függ ám, kié legyen hazánkban a jövő!

Erő-en hiszem, buzgón remélem, sőt teljesen meg is vagyok róla győződve, hogy az annyi vést és vihart kiállott, nem egyszer már a tönk szélére jutott magyar haza továbbra is *Szent István birodalma maradjon*, hogy ellenségeinknek, bármennyire is agyarkodjanak is mi reánk, nem fog sikerülni ezt az ezredéves al-

* Egy-két irányeszmé a (Szent István Társulat kebelében szervezett) szociális bizottság működését illetőleg. Budapest, 1907. a. 10. s. k. lapon.

„TISZÁNTÚL“ TÁROZÁJA.

Fortélyos Marietta.

— R. Silhol. —

Marietta nagyon boldogtalannak érezte magát, mert a két huga csinos és vagyonos vőlegényre tett szert, ő meg mindig még lányfővel dicsérte az Urat.

Nem irigyelte a hugai szerencsét, csak a sors igazságtalansága ellen zudult fel. Hiszen maholnap majd vénlány sorba jut! Ugy érezte, hogy nővérei már is megváltoztak irányában s valósággal gyanakodó lett velük szemben. Komor kétségbeesésében úgy gondolta, hogy az ég megtagadta tőle azt, hogy komolyan megtetszhessék valakinek.

Pedig nem volt csunya. Akárhány férfi boldog lehetett volna, ha elvehetné, de a szerencse nem vette pártfogásába. És a férfiaknak oly bolond felfogásuk van a szépségről!

Marietta úgy érezte, hogy ő, a másik nem nagyon elhanyagolja. Taktikát változtatott: elűnt és megamerikaiasodott.

Ha a tenger partján sétált valóságos költemény volt. A réteken mindig egyedül látták álmodozni, jókor elindult reggel férjvadászatra, de mindig üres kézzel tért vissza.

Egyszer azonban úgy látta, hogy már-már

megnyeri a játékot. Egy szép, nagy, harmincöt éves fiú beleszeretett. Ostendében találkozott Mariettával a világitótorony közelében, s nagy szerelemre lobbant iránta.

Első beszélgetésük csak néhány szóra szorított, de aztán gyakrabban találkoztak ott. Be nagy családias volt az, mikor Marietta megtudta, hogy Polydore urnak eszébe sem jut a nőülés. Makacs aglegény.

Hítvány férfiak — gondolta magában és abban hagyta a találkozgatást Polydorre-val.

Néhány nap múlva Marietta atyjának az ötlete támadt, hogy egy Hollandiába induló vitorláhajón kirándulásra viszi a családját. A hajó fedélzetét ellepték a műkedvelők. Kézenéz: egy hegedős meg egy flótás is volt és egy néger, akinek az volt a feladata, hogy mókáival és nótáival felvidítsa a társaságot. És Marietta beleszeretett ebbe a négerbe.

Néhány nap múlva találkozott vele és felkereste. Ő maga irt neki szerelmes leveleket és aztán egész komolyan tárgyaltak a házasságukról.

Egy este így szólt Marietta nővéreihez és szüleikhez:

— Meglepetést tartogatok a számotokra. Végre megtaláltam a jegyesemet. Nem olyan, mint a tietek, de én így szeretem. Nem vagyok ellensége a bizarr dolgoknak. De mikor a néger megjelent egyik kezében a virágcsokor-

ral, a másikban a lovaglóstorral és kijelentette a szűőknek, hogy a Marietta kezét jött megkérni, majd elájult az egész kis társaság. De Marietta gögösen szólt:

— Megmondtam — és kész volt magára haragítani egész családját, de a négerrel nem akart szakítani.

Sok fölösleges szószaporítás után aztán azt az alternatívát tették Marietta elő: vagy a családját hagyja el, vagy a néger. Marietta erre szó nélkül összepakolta holmiját és menni készült.

Indulása pillanatában azonban a szülői könyörögtek neki, hogy ne menjen el. Mikor aztán a néger eljött, hogy az estét menyasszonyával töltsé. Marietta nővérei elbujtak a szobáikban. Marietta pedig vőlegényével a boxolásban kezdte magát gyakorolni s ugyan-csak nagyokat ütött a szerencsés néger gyomra tájékára.

A néger és Marietta szerelmének története hamar beárta Ostendét. Mindenki látni akarta a megtévelyedett teremtet, aki egy feketébe bolondul bele. Végre magára vonta a közölgymet. Mindenki szépnek kezdte őt találni. És azt is mondták:

— Bűn ezt a szép gyermeket annak a szörnvetegnek adni!

És a fiatalemberek, akik azt hitték, hogy könnyen kivetik a néger a nyeregből, ostro-

Iskolai cipők óriási választékban igen olcsón csak

ARANYIALBERT

Telefon 512.

Fő-utcai cipőáruházában szerezhethők be.

Telefon 512.

kormányt megdönteni, a magyar nemzetet elmeríteni és kipusztítani, egyszerűen azért, mert nem leszünk soha olyan hitványak, hogy az őseink kiontott vérével megszerzett, porladozó hamvaik által megszentelt szülőhazánkat kezinkből kibocsátanók, sőt ellenkezőleg neki szenteljük ezentúl is életünk minden percét, szívünk minden dobbanását, elménk minden gondolatját, jól tudván azt, hogy ennek a mi szeretett hazánknak a boldogsága egy a mi boldogságunkkal. Nem állottuk, nem álljuk és nem is fogjuk soha utját állani a korszerű haladásnak, de nem engedjük a mások beleszólását, midőn azt a korszerű haladást a saját nemzeti törvényeink oltalma alá helyezzzük!

Hazaszeretettünk köszikiáján meg kell történnie, habár Tenger volna is, a nemzetköziség áradatának. Akit nem elégit ki a mi hazánkban élvezhető szabadság mértéke, alig tudhatja, mi is voltaképpen az igazi szabadság, de semmiképp sem tarthatja magát arra hivatottnak, hogy minket a magyar alkotmány biztosította szabadságainktól eltéríteni és egy szerinte nagyobb (?) szabadságra kioktasson.

Bármit hozzon is reánk a jövő — mondá dr Székely István a budapesti m. kir. t. egyetem rektora, az egyetem újjáalakításának ez idei 129. évforduló ünnepélyén tartott beszédjében, — megálljuk helyünket nemcsak a harcok viharában, mint őseink, hanem a szellemi és gazdasági élet küzdőterein is és Magyarország nemcsak lesz, mint Széchenyi jósolta, de nagy és hatalmas is lesz és boldogan fog élni benne a magyar.

És ezzel az 1909—1910. tanévet megnyitom.

A nagy tetszéssel fogadott pompás megnyitó beszéd után dr. Hoványi Gyula jogakadémiai tanár lépett az emelvényre s »A jogbölcselet a jogi oktatásban« cím alatt tartotta meg pompás találó ötletektől és maró szatíráktól sziporkázó mindvégig érdekes értekezését amely állandóan lekötötte az előkelő hallgatóság figyelmét s nagy tetszéssel találkozott. Az értékes és nagy gonddal készült értekezést la-

monni kezdték. De ő makacs volt, s azt mondta, hogy neki nem kell senki, miért nem szólítak előbb. Ő most már eljegyezte magát.

Egy reggel Polydoret vette észre. Dühöt remegő hangon szólt hozzá ez, a mint őt megpillantotta:

— Marietta, bontsa fel ezt az eljegyzést, hiszen ez az alávaló néger tönkreteszi összes éjszakáimat. Olyan ez, mint egy lidérc! Megbolondulok belé.

Polydore nagyon komolyan beszélt. Maga felé fordította Mariettát s ellentmondást nem tűrő hangon tette hozzá:

— Nem mégy hozzá. Hallod? Ma este még megkérem a kezedet a szüleidtől.

Ez nagyon jól esett Mariettának. Sohasem volt boldogabb, mint most.

Néhány nap múlva így szólt a szegény négerhez:

— Már megutáltam magát, a mióta látam, hogy az újját a mártásba dugta és hogy bebujt a szekrény alá, hogy kivehesse a betűtűveg hólyagpapírsapkáját, a mit még le akart nyalni. Menjen innen, vagy megölöm.

A fűzőjéből egy hegyes kis tört rántott elő és dühösen ráfogta Bambula négerre.

A néger azt hitte, hogy megbolondult. És mivel őtült feleségre még a fekete sem vágyik, zebragyorsasággal rohant el tőle.

Es így a fortélyos Marietta a Polydore neje lett. Még pedig ugyanazon a napon tartotta esküvőjét, mint a hugai.

punk mai számához mellékelve veszik olvasóink. A megnyitó ünnepély déli 12 órakor ért véget.

Kossuth Aradon. Aradról jelentik: Barabás Béla országgyűlési képviselő táviratban közölte az aradi polgármesterrel, hogy Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter szombaton este 10 órakor utazik el Budapestre és az aradi állomáson a szalonkocsiban marad délelőtt 10 óráig. A miniszter 1 órakor Szegeden át visszautazik Budapestre.

Kossuth és az önálló bank. A Zeit írja, hogy azok a hírek, melyek szerint Kossuth elállott volna az önálló banktól, nem felelnek meg a valóságnak. Kossuth állandóan az önálló banknak a híve és ettől semmitéle provizoriumokkal sem lehetne eltéríteni, sőt még arra sem birni, hogy a kartelbank mellett foglaljon állást.

A politikai válság.

A király ma délelőtt 9 órakor Wekerle Sándor miniszterelnököt kihallgatáson fogadta. A félhivatalosak már előre jelentették, hogy az audiencián nem fog döntés történni és hogy a miniszterelnök csak jelentéstétel végett járult a király elé.

A politikai helyzet változatlanul komoly. A kibontakozás módját még nem sikerült megtalálni. A javasolt tervezetek abban a hibában leledzenek, hogy nem nyerték meg meg se az összes miniszterek, se az összes pártok hozzájárulását.

Ugy a budapesti, mint a bécsi információk megegyeznek abban, hogy a kibontakozás nehézségei az utóbbi napokban nem csökkentek. Politikai körökben bizonyos feltűnést kelt gróf Apponyi Albert bécsi útja, aki szintén megjelenik a király előtt, hogy — mint a félhivatalos jelenti — kongrua ügyekről referáljon. Nos hát, a kongruán kívül és mellett más is előkerül ott.

Míg Wekerléék valamelyes kibontakozás létesítésében fáradoznak, addig a bankcsoport erősen szervezkedik a bekövetkezendő nagy parlamenti küzdelemre. A bankosok jól tudják, hogy Wekerléék a válságot a bankosok ellenére, vagyis az ő kizorításukkal akarja megoldani. *Justh* tegnap ismét kijelentette, hogy a bankcsoport nem fog engedni, meg fogja állani helyét, mert csak így van kilátás a győzelemre. Ha a válságra vonatkozó pourperlék ismét elhuzódnak, akkor a bankosok megint rövidesen a helyzet urai lesznek.

Bécsből jelentik: *Weherle* mai kihallgatása két óra hosszáig tartott. A kihallgatáson *nem történt semmiféle döntés*. Wekerle kimerítő jelentést tett nemcsak arról, hogy ő miképpen vélekedik a politikai helyzetről, hanem a többi pártok fölfogásáról is. A miniszterelnök a kihallgatáson megtudta azt is, hogy a király milyen álláspontot foglal el a Magyarországon megnyilvánuló és a válság megoldására irányuló különböző eszmékkel szemben. Wekerle

a kihallgatás után részt vett a közös miniszteri tanácskozáson és délután három órakor visszautazik Budapestre, a hol miniszter társával közölni fogja azt a benyomást, a melyet Bécsben nyert. A miniszterek e jelentés alapján már néhány nap múlva újabb tanácskozásra fognak összehívni, de még nem bizonyos, vajjon ez a miniszteri tanács még szombat előtt meg lesz-e, a mely napon Wekerle a közös miniszteri tanácskozás folytatására visszautazik Bécsbe. A dolgok csak jövő héten jutnak döntő stádiumba.

Bécs, szept. 15. *Wekerle* audienciájának hosszú tartama bizonyára alkalmat adott neki arra, hogy részletesen ismertesse meg ő Felségével a politikai helyzetet egész sivárságában és szomorú voltában. Valószínű, hogy az audiencia nem annyira a multnak, mint inkább a jövőnek szólt. Az audiencián megtörtént a kísérlet a kibontakozás útja fele. Wekerle pár nap múlva ismét ő Felsége elé megy, s ekkor történik meg az első érdemleges lépés ebben az irányban. Bécsi beavatott helyen azt mondják, hogy a helyzetet *reménytelennek tartani még kissé korai*.

Hivatalos jelentés.

Bécs, szept. 15. *Wekerle* Sándor miniszterelnök ma délelőtt 9 órakor kihallgatáson jelent meg a királynál a Hofburgban. A kihallgatás majdnem két óra hosszat tartott. Néhány perccel 11 óra előtt a miniszterelnök visszatért a bangassei magyar palotába. A kihallgatás lefolyásáról illetékes helyen a következőkben értesülünk:

A miniszterelnök behatóan ismertette a magyarországi politikai helyzetet és a királyt a Budapesten folytatott legutóbbi miniszteri tanácskozások lefolyásáról informálta. A miniszterelnök közölte továbbá a királylyal a koalíciós pártok vezéreinek üzenetét és felfogását. A király Wekerle miniszterelnök jelentését kegyesen fogadta. *Döntés, amint az előrelátható volt, a mai kihallgatáson semmilyen irányban nem történt.* (Bud. Tud.)

A kormány szombaton lemond.

Wekerle Sándor dr. miniszterelnök tegnap este érkezett vissza Bécsből Budapestre. Az eddigi megállapodás szerint Wekerle a minisztertanácsot péntekre hívja össze és szombaton beadja a kormány a lemondását.

Biharmegye közgyűlése.

Biharmegye törvényhatósága tegnap tartotta meg ez évi őszi közgyűlését. A közgyűlés igen csendes mederben folyt le. Oly nyugodt őszi hangulat uralkodott a bizottsági tagok sorában, hogy ahhoz hasonló a korábbi üléseken nem volt tapasztalható.

A közgyűlés a leghűségesebb tagja volt a referenseken kívül gróf *Tisza* István, aki az ülés elejétől a bezárásig jelen volt és nagy érdeklődést tanúsított minden legkisebb ügy iránt. Felszólalni azonban csak egy ügyben szólalt fel. Hajdu vármegye felirata felett minden in-

Zárdába menő leánykák részére **iskolakötények,** harisnyák, keztyük, reggeli és sárcipők, esőernyők, fiókos tükrök, evőeszközök, mosdótálak, haj-, ruha- és fogkefék, ugyszintén fésük, szappanok és iskolatáskák, könyvszijak, toktartók legjutányosabban szerezhetők be

Friss és Társánál

Rákóczi-ut.

Telefon 130.

Telefon 130.

dokolás és minden felszólalás nélkül egyhangulag napirendre tért a közgyűlés.

A közgyűlés lefolyásáról tudósításunk a következő:

Glac Antal főispán pontban kilenc órakor megnyitotta az ülést, mely után Keszthelyi Zoltán főjegyző olvasta fel az alispán időszaki jelentését. Az igazoló választmány jelentését Balogh Flemér és a számonkérőszék jelentését Keszthelyi Zoltán terjesztették elő. A jelentéseket a közgyűlés egyhangulag tudomásul vette.

Következett a *szekularizáció* tárgyában küldött Hajdu átirat tárgyalása. A törvényhatóság az átiratot minden megjegyzés nélkül tudomásul vette.

Az építkezési alap.

Baranyi András terjesztette elő ezek után a vármegye 1910. évi közszükségleti alapjának költségvetését. Ismerteti, hogy az alapnak ez évből még 50000 korona kintlévősége van, melyből legjobb esetben is ez évben csak tízezer korona folyhatik be. Az alap költségvetését a miniszter redukálta úgy, hogy ezáltal a vármegye gazdálkodásában zavar állott be.

Hogy ez a jövőben ne forduljon elő, javasolja, miszerint létesítsen a törvényhatóság egy alapot, melynek építkezési alap legyen a címe. Ez alapra pedig vessen ki a megye 2 és fél százalékos pótdadót.

Az így befolyó összegből fizessék ki az összes eddigi megyei építkezéseket, illetve a közszükségleti alapról e célra már kifizetett pénzeket az új alap fizesse vissza a közszükségleti alapnak.

Farkasházi Zsigmond dr. Eddig abban a meggyőződésben volt, hogy a miniszter által redukált költségvetés alapján keletkezett zavarokat rendezték.

Most azonban meglepődve veszi tudomásul, hogy a megyének még régi adósságai is vannak rendezetlenül, melyekre egy külön alapot akarnak létesíteni. Véleménye szerint az új alap létesítését a miniszter nem fogja jóváhagyni. Csodálkozásának ad kifejezést, hogy ezekre a zavarokra tulajdonképpen a főszolgabírói lakások szolgálnak okul.

Ha oly témérek anyagi áldozatába kerül a vármegye a 17 főszolgabírói lak fentartása, úgy adja el azokat a vármegye. (Általános derűlttség) Nem tudom mi van ezen netvetni való?

Ertsey Péter dr. Farkasházi javaslatára felvilágosításul megjegyzi, hogy ha eladásra kerülne a főszolgabírói lakok, úgy a megye még 200.000 koronát sem kapna meg érte, holott többet fektetett bele 500.000 koronánál.

Farkasházi Zsigmond dr. Ugy? Hát a vármegye e szerint olyan dologért ad 500.000 koronát ami 200.000 sem ér?

Javasolja, hogy ne folytassák az építkezéseket.

Ertsey Péter dr. Örül, hogy Farkasházi Zsigmond felszólalt ebben az ügyben, azonban ő jótanácsot várt, amit Farkasházi nem adott.

Igaz, hogy a főszolgabírói lakok emésztik fel a legtöbb pénzt, és ezáltal áll elő a zavar. Ennek azonban az az oka, hogy a vármegye e költségek fedezésére a főszolgabírói lakbéréket szánta.

A lakbér folyósítását azonban arra való tekintettel, hogy a főszolgabírók természetbeni lakást kapnak, a miniszter megtagadta.

Ez a családok idezte elő a megye helyzetét. A kormánynak ez az eljárása elítélendő. (Több hang: A régi kormány kezdte.) Bármelyik kormány kezdte is azt megróvást terheli. Javasolja az új alap megszavazását.

Elnök elrendeli az új alapnak és az erre kivetendő 2 és fél százalékos pótdadónak megszavazására a névszerinti szavazást. A többség a javaslatot elfogadja.

A vármegye pénze.

Az építkezési alap megszavazása után névszerinti szavazással döntöttek el, hogy milyen pénzügyi helyzetben helyezze el a vármegye a pénzt. E szerint többséget kaptak a Nagyváradi Takarékpénztár, Biharmegyei Takarékpénztár, Gazdasági és Iparbank, Leszámitoló és Jelzáloghitelbank, Központi Takarékpénztár, Polgári Takarékpénztár. A pénz elhelyezése az alaptőke 70 százaléka arányában történik.

A belényesi artézi kut.

Belényes község artézi kutat furatott. A kut vizét a vendéglős a vendéglőbe is be akarta vezetetni, amit a képviselőtestület meg is engedett. A képviselőtestület határozatát többben megfélebbzték és így került az ügy a közgyűlés elé.

Keszthelyi Zoltán javasolja a felelősség elfogadását és a vendéglőnek a víz bevezetésétől való eltiltását. Ez az ügy pedig az alispán hatáskörébe tartozik, mert a vízjogi szabályokba ütközik.

Tisza István gróf: Ne csináljunk mindenből közigazgatást. Szerinte a kutnak fenti módon való használata nem tartozik vízjogi törvények alá. A vizet a jó Isten adta, miért ne részesülhetne abban a vendéglős is úgy, mint más ember.

A felelősség elfogadása mellett szólalt fel Wallner Ödön dr és Keszthelyi Zoltán.

A közgyűlés a képviselőtestület határozatát hagyta jóvá s a felelősséget elutasítja.

A kórházi tisztviselők.

Szolnok-Dobokavármegye a kórházi tisztviselők ügyében írt át. Javasolja, miszerint tekintettel arra, hogy a kórházi tisztviselők ép oly tisztviselői munkát végeznek, mint a többi megyei tisztviselők, írjon fel a vármegye a miniszterhez, hogy a kórházi tisztviselőket is megyei tisztviselőknak tekintse s ugyanannyi illetményekkel ruházza fel őket, mint a megyeieket.

Ertsey Péter dr jogosnak és méltányosnak tartja az átirat tartalmát és javasolja annak az elfogadását.

A javaslatot egyhangulag elfogadta a közgyűlés.

Az ülés első napja déli 1 órakor ért véget.

UJDONSÁGOK.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjenek.

nem szállítja szét, ő pedig küldőnc útján nem eszközölheti az expediciót, majd ha hozzák az adót, akkor az adószállítónak a kezébe fogja nyomni a címert és így rendeltetési helyére juttatja.

* **Vizsgálat a villamosmű igazgatója ellen.** Nagyváradi város tanácsa tegnap tartott ülésében vizsgálatot rendelt el a villamos mű igazgatója ellen, a kinlevő villanyáram követelések miatt. A városi tanács ugyanis elrendelte, hogy mutassa ki a villamosmű igazgatója az 1908. év végéig kinnt levő követeléseket. Állítólag ez a kimutatás nagyon hiányos, mert sok kinnlevőség nincs benne feltüntetve. Ezért, meg egy konkrét esetről kifolyólag, amelynél kár éri a városi telepet, a tanács megbizta a polgármestert, hogy az igazgató ellen indítsa meg a vizsgálatot. Ugy látzik, hogy a könyvvezetés nagyon gyenge lábon állott a villamos műnél, azért vannak a bajok, amelyek a legszigorúbb vizsgálatot követelik.

* A Szent László-tér csatornázása.

A Szent László-tér csatornázását Nagyváradi város törvényhatósága még ez évben keresztülvieendőnek mondotta ki. Ezen határozathoz képest a városi tanács a munkálatokra s kiürítési műveletet elrendelte, a közszállításokra vonatkozó rendelet alapján.

* Hatósági kenyérgyár Nagyváradon.

A törvényhatósági bizottsági tagok sorában mozgalom indult meg az irán, hogy hatósági kenyérgyárat létesítsenek. A mozgalom élén egy ambiciózus városatyja áll, aki most iverket köröz aláírás végett. Az iverken a polgárság fogja kérni a várost a gyár felállítására végett. A kenyérgyárra vonatkozólag nem lehetnek semmiféle kifogást, abban nem kell próbásütést végezni, mert ezen már a főváros rég túl van és ha a fővárosban bevált, itt is be kell válni, csak adja a város a kenyeret gyári árban. A mozgalomhoz örömmel csatlakozik mindenki és az iver még ez ideig mindenki alá is írta, akit erre felszólítottak. Az aláírt iverket legközelebb terjesztik be a városhoz, ahol az október havi közgyűlés már határozhat felette. A mozgalmat elképzelhető mily nagy meglepődéssel vették tudomásul a pékek, azonban korántsem mutattak hajlandóságot az árak leszállítására. A pékek azon a véleményen vannak, hogy Nagyváradi városa nem fog bele menni a kenyérgyár felállításába és ebben bizakodva nem is akarják leszállítani az árakat. Valószínű azonban, hogy mikor látni fogják, miszerint a kenyérgyár ügye komoly stádiumba lép, a magas árakat leszállítják.

* Kulturtanácsnoki állás szervezése.

A kulturtanácsnoki állás rendszeresítésének eszméje ismét felszínre került Nagyváradi város tanácsában. A városnak most már sok dolgot ad a Csesztivó-, Dudek-, Rimanczy- és Bottó-hagyatékok kezelése s így hamarosan nyélbe akarják ütni a kulturtanácsnoki állás szervezését. Addig Darvassy Lajos tanácsnok látja el ezen ügyek vezetését. Mi a kulturtanácsnok állást nem olyanok képzeljük, hogy jótékony hagyatékokat kezeljen, hanem a város kulturájának az ezzel kapcsolatos városi intézményeknek legyen vezetője, irányítója.

* **A főző konyha felállítása.** Bottó Ferenc volt ügyvéd tudvalevőleg 100.000 koronával nagyobb összeget hagyományozott egy Nagyváradon felállítandó főző iskolára. A hagyatékot most már átvette a város s annak ke-

Értesítés.

Van szerencsénk értesíteni szives pártfogóinkat, hogy szeptember hó elsejétől angol uri szabó üzletünket Szent János-utca 1. sz. a. megnyitjuk

Szives pártfogást kérünk

Kiss és Társa

angol uriszabók
Nagyváradon.

zelésével a tanács *Darvassy* Lajos tanácsost bista meg. A fősz. konyhát 1910 május 1-én nyitja meg a város. A végrendelet szerint a fősz. konyhát körözs-utcai polgárokból alakítandó felügyelő-bizottság ellenőrzi. A tanács kijelölte ezeket a polgárokat és pedig: *Kepes* L. Miklós, *Materny* Imre, *Nagy* Lajos, *Sinka* László és *Balogh* Döme tagokból.

* **36000 korona osztorozási díj-hátralék.** Hosszu vajadás után a miniszter Nagyvárad város osztorozási szabályrendeletét jóváhagyta. Most tehát a város beszédheti a már évek óta elkészített osztorozás után visszamenőleg a osztorozási díjat. Összesen 36432 korona ilyen visszamenőleg fizetendő díj követelése van a városnak, amelyek behajtását a városi tanács elrendelte.

* **Esküvő.** *Ferenczy* János, a nagyvárad i. sz. püspökségi uradalom patapuzsai intézője t. hó 11-én esküdött örök hűséget *Krasznok-vajdán* (Abauj-Tornamégye) *Szentimrey* Hedvignek, dr. *Szentimrey* Ákos abauji vármegyei főorvos leányának. Tanúk voltak a véglegény részéről *Erős* Rózsa jószágigazgató, a menyasszony részéről dr. *Nagy* Béla tb. főorvos.

* **A miklólázuri jegyző fizetése.** Az országos hírre vergődött miklólázuri jegyző *Popescu* Aurél jelenleg az ügyészségen ül és várja ügyének végleges rendezését. Ez alatt jegyzői fizetésének mindössze egyharmad részét kapja. A vizsgálati fogságban levő jegyzőt már korábban 40 korona börtönbüntetésre ítélte az alisoán. A 40 korona lafizetése ez ideig még mindig késett, míg most az alispán a magyarszéki főszolgabíró sűrgette meg összeg befizetésére. A főszolgabíró tegnap jelentést tett az alispánhoz, hogy a 40 kornyát nem küldheti meg, mert a jegyzői fizetésből járó egyharmadrészt sem kapja meg *Popescu*. Az egyharmad rész ugyanis már rég le van tiltva a bünygyből keletkezett költségek fedezésére.

* **Tifusz Nagyváradon.** A tiszti főorvosi hivatal jelentést tett a rendőrkapitányi hivatalnak, hogy az utóbbi időben különösen a külvárosban és a réten a tifusz esetek szaporodtak. Gerő Ármán r. főkapitány a tifuszjárvány terjedésének megállítására céljából szigorú utasítást adott ki, hogy a ker. biztosok az egyes házak ürszékének és személtádjának a rendszeres kitakarítását az udvarok tisztántartását, a ház előtti folyókák kitakarítását és mésztejjel való fertőtlenítését a ker. biztosok ellenőrzésük és a háztulajdonosok ebbeli mulasztásait esetről-esetre jelentésük be s megkereste az orvosi hivatalt, — hogy a kerületi orvosok a ker. biztosokkal együttesen eljárva teljesítsék a szükséges ellenőrzéseket, mert csak így várható a tifuszos esetek szaporodásának kellő eredményes megállítására. A rendőrség ez uton is figyelmezteti a háztulajdonosokat és lakókat, hogy a házi szemetet, az ürszékkeket rendszeresen kihordassák, udvarokat tisztán tartassák és a folyókákat állandóan tisztán és mésztejjel fertőtlenítve tartassák, mert csak így kerülhet el a tifuszjárvány terjedése.

* **Uj fogházör.** A nagyvárad kir. főügyész, a nagyvárad kir. törvényszéki fogháznál üresedésben lévő fogházőri állásra *Szilágyi* Géza kislakosi lakost nevezte ki.

* **Nevelő keresztetik.** Előkelő keresztény családhoz felső iskolás gyermekek mellé nevelő keresztetik, különösen olyan, aki a francia nyelvben jártas. Bővebb értesítés nyerhető *Sal* Ferenc-utcán, a káptalan uradalmi hivatalában.

* **Telefon 897.** Az őszi idény közeledtével van szerencsénk a n. é. vevőközönség b. figyelmét felhívni ujonnan berendezett és megnagyobbitott üzletünkre, melyben berlini és

párisi divat tudósítások alapján úgy a női felöltőknél, mint a szövet és fehérnemű osztálynál a legszebb és legfinomabb áruk vannak raktárom. Mérték után megrendeléseket jutányosan eszközölünk. Tisztelettel *Klein Géza* és *Ödön Nagyvárad Rákóczi-ut 2.*

Tanulmány-ut Boszniába.

A magyarországi kereskedelmi és iparkamarák kezdeményezésére még az elmúlt évben mozzalom indult meg, hogy az ország kereskedelmi és ipari intézményei, nevesebb kereskedői és iparosai részvételével tanulmányi kirándulást rendeznek Bosznia és Hercegovinába.

Az elmúlt évben azonban úgy alakultak a viszonyok, hogy a kirándulást elhalasztották. Ez évben megtartják az érdekes és tanulságos kirándulást, még pedig október hónap első felében. Etre nézve a következő felhívást vettük:

Bosznia és Hercegovina annexiója folytán ismét szorosabban fűződött az a kötelék, amely e két tartományt hazánkhoz fűzi. Az okkupáció óta elteltek 30 év alatt az osztrák és magyar kormányzat modern európai országot alakított a művelt világ határában fekvő és néhány évtizeddel ezelőtt még teljesen keleti jellegű két tartományból. Az a nagy vér- és pénzáldozat, amelyet a monarchia két állama azokért hozott, meg is eredményezte a két tartományra.

A magyar gazdasági körök előtt az okkupált tartományok mégis a legujabb időkig jóformán ismeretlen és idegen terület maradtak. A közelmúltban beállott nagy államjogi változás az egész művelt világ figyelmét Bosznia és Hercegovina felé terelte, természetesen tehát, hogy a hazai körök érdeklődése is fokozottabb mértékben iránult oda. Néhány hónappal ezelőtt több kereskedelmi és ipari érdekképviselet küldte ki képviselőit, hogy az ottani viszonyokat tanulmányozzák. A tanulmányuton részt vevő kiküldöttek meglepetéssel tapasztalták az annektált tartományok gazdasági és kulturális fejlettségét kiemelték jelentéseikben annak fontosságát, hogy Magyarország a diplomáciai sikerek után gazdaságilag is igyekezzen közelebb férközni az annektált tartományokhoz olyformán, hogy az üzleti élet és vállalkozás szorosabb kötélekeivel fűzze magához azokat. Bosnyák körök nemcsak szívesen fogadták a magyar gazdasági expansió első pionereit, de két ottani egyesület: a *Bosnisch-hercegovinischer kaufmännischer Verein* és a *Central-verein der Industriellen Bosniens und der Hercegovina* a budapesti kereskedelmi és iparkamara útján meghívta a magyar kereskedelmi és iparkamarákat, valamint a jelentősebb ipari és kereskedelmi szabad egyesületeket, hogy látogassanak el odá és személyesen ismerjék meg az ottani gazdasági viszonyokat.

A meghívást a legnagyobb örömmel fogadták az ipari és üzleti életünk törvényes és szabad érdekképviseletai és elhatározták, hogy felsz litják Magyarország iparosait és kereskedőit, hogy az általuk rendezendő és október 6-tól 12-ig terjedő kirándulásban részt vegyenek.

Ugy hisszük, telesleges bővebben hangsúlyozni e kirándulásnak politikálástól ment gazdasági jelentőségét, amelylyel évtizedeknek mulasztásait tehetjük jóvá és csak követjük azt a példát, amelyet ezen a téren nemcsak az osztrák körök, de külföldi érdekeltségek is mutatnak, hiszen az üzleti összeköttetés szempontjából alig van valaminek olyan fontossága, mint az üzletfelek személyes érintkezésének és a helyi viszonyok alapos ismeretének. De az anyagi érdekektől eltekintve is érdemes részt venni e kirándulásba, amely alkalmat fog nyújtani arra, hogy megismerjük egy érdekes országnak mintegy varázsütésre teremtett kultúráját és azon páratlan természeti szépségeket, amelyekben a nem rég annektált tartományok annyira bővelkednek.

Felkérjük a t. Cimet, hogy a kirándulásban való részvételével annak jelentőségét

emelni sziveskedjék. Jelenjünk meg ott minél impozánsabb számban, mert csak így férközhetünk közelebb ahhoz a két országhoz, amelyért három évtizeddel ezelőtt anyai magyar vér folyt, amelyért azóta is olyan sok anyagi áldozatot hoztunk és amely egy hervadhatatlan ézdemű nagy magyar államférfiu nagyszabásu politikójának köszönheti kiváló szervezetét és kulturája alapjait.

A kirándulást úgy tervezzük, hogy a kirándulók együttesen elindulnak 1909. évi október hó 5-én d. u. 3 órakor a keleti pályaudvarról és 6-án d. e. 10 órakor érkeznek Sarajevóba. A kirándulók egy része 9-én este visszautazik Budapestre, másik része pedig még Mostárba is utazik s onnan Gravozaán át tengeren Fiuméig és csak 12-én érkezik vissza Budapestre.

Azok része (I. csoport), akik csak Sarajevóba jönnek s onnan negyednap visszautaznak, a részvételi díj 205 korona, az egész kirándulást megtevőknek részvételi díja pedig 355 koronában állapított meg.

A részvételi díjban befoglaltatik az I. csoportbeliek részére: 1. A vasuti költség Budapesttől Sarajevóig s onnan vissza. 2. Utközben ellátás az oda- és visszautazás alkalmával. 3. A kocsiköltsége Sarajevóban a vasuttól a szállóba és vissza, valamint a kirándulás és a nevezetességek megismerése alkalmával. 4. Lakás és teljes ellátás (italok nélkül) Sarajevóban az összes borraivalokkal. 5. Magyar nyelvű bosnyák utmutató és két magyar nyelvű közgazdasági tanulmány Boszniáról s Hercegovináról. 6. Vezetés az egész uton, helyi kalauz s az esetleges belépti jegyek.

A II. csoport részére: 1. Vasuti költség és a vasuton való ellátás Budapest—Sarajevó—Mostar—Gravoza—Raguza és Fiume—Budapest. 2. I. osztályú viteldij, hálótülke és ellátás a hajón Raguza-tól Fiuméig. 3. Lakás és teljes ellátás Sarajevóban, Mostárban és Raguza-ban a borraivalokkal együtt. 4. Kocsiköltség a megtekintésre kerülő városokban úgy a kirándulások alkalmával mint a vasuttól s a vasúthoz, illetve a hajótól és hajóhoz. 5. Magyar nyelvű bosnyák utmutató és két magyar nyelvű közgazdasági tanulmány Boszniáról és Hercegovináról. 6. Vezetés az egész uton, helyi kalauz és az esetleges belépti díjak.

Részletes programmal s hó végén szolgálhatunk, amelyeket minden részvételre jelentkezők idejében el fogunk küldeni.

Jelentkezési határidő szeptember hó 22-ike. Jelentkezések a budapesti kereskedelmi és iparkamarához (V., Szemere-utca 6.) intézendők. Jelentkezéssel egyidejűleg 50 korona bántpénz is beküldendő, mert anélkül a jelentkezés figyelembe nem vétetik.

Bővebb felvilágosításra szívesen szolgál a budapesti kereskedelmi és iparkamara irodája. Budapest, 1909. évi szeptember hó 11. A Bosnyák-hercegovinai tanulmány-ut rendező-bizottsága nevében: *Vágó* József s. k, kam. jegyző, biz. titkár. *Thék* Endre s. k. udv. tanácsos, kam. alelnök, biz. elnök.

EGYESÜLETEK.

(A kath. kör ülése. A nagyvárad i. kath. kör választmánya tegnap délután dr. *Karácsonyi* János kanonok elnöklete alatt ülést tartott, amelyen *Dus* László, dr. *Vucskics* Gyula, dr. *Hoványi* Gyula, *Justh* Károly, *Géczy* Lajos, *Papp* Imre, *Kelemen* Kálmán, *Karger* Sándor és dr. *Imrik* Gusztáv titkár voltak jelen. Elnök jelentést tett a szegedi kath. nagygyűlésről, amelyen a kör képviselve volt, továbbá a *Szent* László-ünnepélyről. Ennek kapcsán köszönetet szavaztak a közreműködőknek. Uj tagookul felvétettek *Valy* Géza, *Fráter* Kálmán és dr. *Vattay* Géza. A folyó ügyeket intézték még el.

TÁVIRATOK.

A görög katolikusok panasza.

Bécs, szept. 15. Római távirat alapján az itteni lapok azt írják, hogy a magyarországi gör. katolikusok panaszt adtak be a római szentszékhöz Apponyinak a magyar nyelv oktatása tárgyában kiadott rendelete miatt. A panaszban a görög katolikusok azzal fenyegetőznek, hogy ha Apponyi rendeletének a vallás-tan tanítására vonatkozó része nem vonatlik vissza, úgy ők áttérnek az orthodox hitre. A távirat nagyon valószínűtlen és ha tényleg küldtek is, úgy az csakis magán egyéntől származott, mert a római szentszék az ilyen fenyegető kéréseknek nem szokott helyt adni. A bécsi lapoknak pedig tulajdonképen az lehetett a céljuk, hogy a bécsi hangulatot felizgassák Apponyi ellen.

Öngyilkos kapitány.

Szeged, szept. 15. A szegedi 46. gyalogezrednek, mely jelenleg Lugos környékén gyakorlatozik, szenzációja van. Tegnap délután ugyanis, mikor Zsifkovics Péter kapitány egy erdő mellett vezetett el a századát, megállította a katonákat és ő az erdőbe ment. Néhány pillanat múlva revolverlövés hallatszott az erdőből. Az oda futó katonák már halva találták kapitányukat. Zsifkovics szolgálati revolverével szíven lötte magát. A hullát Szegedre szállították. Az öngyilkosság híre Szegeden nagy feltűnést keltett.

Összeesküvés a Karagyorgyevics dinasztiában.

Budapest, szept. 15. A budapesti szerb konzulátus tudomást szerzett róla, hogy a Karagyorgyevics dinasztia ellenes mozgalom intézősége Budapesten van. Az intézőség a Zuglóban Petrovics Sándor dr házában szokott összejönni. Az intézőségnek tagjai között szerepel több szerb miniszteren kívül igen sok más előkelő államférfi is.

Kina készülődése.

Pétervár, szept. 15. Karbinból jelentik: A pekingi kormány titkos tanácskozásban elhatározta a kina flotta reformját. A kormány elhatározta továbbá az általános védkötelességet és harmincöt j hadosztály felállítását. A szibériai határon megerősítik a határhelyeket.

Igazságszolgáltatás.

§ **Róth Albertet felmentették.** Az országos hirre vergődött lövőpetrii dráma hősenek ügye befejezést nyert. Az esküdtek a hozzá intézett kérdésre nemmel feleltek és így Róth Albertet nem bűnösnek nyilvánították. Az esküdtek verdiktje alapján a törvényszék Róth Albertet felmentette a vád alól. Róth a felmentő ítélet után azonnal elhagyta a törvényszéki épületet.

KÖZGAZDASÁG.

Budapesti tőzsdetudósítások.

A gabonatőzsde határidői.

Budapest, szeptember 15.

— Délután 4 órakor. —

Buza május 1909. 50 kilogrammonként	14.35
Buza októberre	13.97
Buza ápr.	11.80
Rozs okt.	10.29
Zab májusra	—
Zab októberre	7.78
Tengeri máj. 1909.	7.86
Tengeri jul.	8.05
Tengeri májusra 1910.	7.24

Értékdőzsde.

— Délután 4 órakor. —

Osztrák hitelbank részvény	634.—
Osztrák magyar államvasúti részvény	736.75
Leszámitoló bank	482.—
Rimamurányi	572.—
Osztrák-m. államvasúti részv.	697.50
Köszti vasút	552.—
Városi villamos vasút	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értékdőzsde 1909. szept. 15.

Magyar arany járadék 4 száz.	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	93.25
Magyar koronajáradék	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	240.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	95.50
Osztrák járadék papirban	186.—
Osztrák járadék ezüstben	145.—
Osztrák járadék aranyban	97.25
Osztrák korona járadék	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	197.50
Magyar hitelbank-részvény	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	730.—
Magyar hitelrészvény	748.—
London vista	631.50
Páris vista	689.50
20 frankos (Napoleonder)	19.02
Német birodalmi márka	117.56
20 márkás arany	23.51
Magyar nyerevény sorsjegy kölcsön	93.95
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	90.40

REGÉNYCSARNOK.

HUSSON ORVOS.

REGÉNY

Irtá: Charles Masset.

Fordította: Sz. I.

(Folytatás.)

32

Pályázat nyitvatván, elnyerte a tanársegédi állást és ez időtől fogva az ernyedetlen szorgalmu, szebb reményekre jogosító hallgatók közé sorozták. Tanéveinek e folyama alatt csak egy ízben fordult meg Juvignyben, hol a sorozással volt dolga. A fogadóban szállt meg. Husson Memmie, midőn megérkezéséről értesült, tudtára adatta, hogy cseppet sem vágyódik őt látni; de Sophie néni kora reggel felkereste s azután estig el sem hagyta. A néni csókja szerencsét hozott Lőrincnek: szerencsés számot húzott és szabadon, gondtól menten visszatérhetett orvosi tanulmányaihoz. Isiettesken ezalatt az idő rendes medrében folyt; a hetek lassan, egyhangulag multak,

egyik a másik után, mint az eresz alatti víz-cseppek. A marquis eljárt vadászni, négyszer napjában étkezett, ápolta testét, szidta Ambroisinet és esténként dominózott Bastienne kisasszonnyal. Hogy nővére békében hagyja. rászánta magát Sainte-Marie megleckéztetésére, és Briulles asszony kérelme szerinti erkölcsi prédicációjának sikerült rávenni az ifjút, hogy lemondjon papi terveiről. Visszatért baskomor kedélyvel anyjához, Neufourba, s a marquis azon bajlódott, hogy feleséget keressen számára a környék előkelő hölgyei közt, mely feladat nem a legkellemesebbek közé tartozott és tűzpróbára tette Rosiéres ur türelmét. Mert tudni való, hogy az ifju Sainte-Marie kevés simulékonyaságot mutatott a társaságokban, és mogorvasága miatt bajos volt számára feleséget kapni.

A marquis egyetlen vigaszát keresztfia leveleiben találta. Valahányszor levelet kapott tőle, ünnepnapot ültek Bois des-Pensesban és Ambroisine, ki érezte az üdvös hatást, áldotta az órát, melyben a gyalogposta bekopogtatott a kastélyba. Este, mielőtt dominózni kezdtek, Rosiéres ur hangosan felolvasta a keresztfia levelét Fierbois kisasszonynak, és a felolvasás változatlanul e megjegyzéssel végződött: — Ez már valami; ez aztán legény a gáton! . . . Ez aztán nem fogadná szemképpel a csinos leányok enyelgését, minő Fontenille k. a!

1855. nyárutólján egy szép este Rosiéres ur ujongva fogadta a salonba lépő Fierbois kisasszonyt, vigan ugrándozott és kezei közt egy levelet tartott magásra.

— Keresztanyám, kiáltá Lőrinc orvostudorrá avattatott! Reménylem, őt fogadja házi orvosul. Három-négy nap múlva megérkezik; éljen a derék fiu! . . . Kedvem volna táncolni; — megragadta vén szomszédnője kezét és Tra la la! Tra la la! az Exaudet-féle menuet első szakaszait dudolva oly hatást keltett, hogy az agg leány komoly táncra kerekedett vele, Ambroisine nagy ámulására.

Harmadnapra, naplementekor a chalonsi postakocsi a biesmei kanyarulat előtt megállott és fűdele alól egy utas ugrott ki, a mi Lőrincünk.

Augusztus eleje, Lőrinc nap előestéje volt s az ifju, hogy keresztatyját meglepje, siettetten utazását és meg is érkezett jókor a marquis nevenapjára.

Egy tekintetre sem méltatá a természet pompáját, a lenyugvó nap sugaraival koszorúzott argonnei erdőt. Balra tért, a bois-des-pensesi kastélyba vezető gyalogutra és a gyümölcsös kert kapuján belépődött Rosiéres ur udvarába.

Keresztatyját, úgy vélte, még asztal mellett éri, s az utfélen talált rózsatökről csokrot fűzve, óvatosan az ódon épület egyik szárnyá-hoz sompolygott.

A teke-szobából beszélgetés zaja üté meg fülét.

(Folyt. köv.)

SZERKESZTŐI PÓSTA.

Biztosítási díjok. Az Erdős Lajosról megjelent közleményünket a rendőrség kommunikéje alapján irtuk s abban Erdős nem mint pénzbeszedő, hanem mint díjok sőt tisztviselő szerepelt. Szívesen konstatáljuk most az önök levele alapján, hogy Erdős szolga és nem díjok. Azt azonban legnagyobb sajnálatunkra sem tehetjük, hogy minden legkisebb rendőrségi hirben szereplő egyének nacionaléját felkutassuk, hiszen akkor egy sereg díjokot kellene e célra alkalmaznunk.

A szerkesztésért felelős

Dr VUCSKIOS GYULA.

Kecskeméthy István

etterme, sörcsarnoka, kávéháza, legszebb kerthelyisége NAGYVÁRAD, KERT-UTCA.

Naponta frissen csapolt sör, saját termései tisztán kezelt hegyi borok

Társas ebédek, vacsorák, vagy lakomák étlap szerint, vagy megállapított árak mellett elfogadtatnak.

Abonensek elfogadtatnak mérsékelt árak mellett

Egyben van szerencsém a vidéki utazó közönség szives figyelmét felhívni, hogy vendég szobáimat ujonnan berendeztem és tisztán-ártására különös gondot fordítok. Ugyisintén a szállóhely olcsó ár mellett szives rendelkezésre áll.

Hol szórakozunk esténként? csak is a NEMZETI SZALLODA hűvös és kellemes kerthelyiségében, hol minden este mozgófénykép előadások tartatnak cigány zené mellett. Minden második nap teljesen új műsor.

Számos látogatást kér tisztelettel

KECSKEMÉTHY ISTVÁN

a Nemzeti Szálloda bérlelje.

Biró István

cipész mesters

Nagyvárad, Nagyteleky-utca 38. sz.

Készít mérték után uri és női cipőket, kifogástalan szabásukat. És egyéves önkéntes uraknak minden fegyvernemhez cipőt, csizmát előírás szerint legjutányosabban.

Olcsó árak! Pontos munka!

A Biharmegyei Takarékpénztár

zálogháza

e hó folyamán árverést tart.

Kéretnek a felek zálogjegyeik rendezésére.

UJ SZÜCS ÜZLET!

Szives tudomására hozom a n. é. közönségnek, hogy Nagyváradon a Zöldfa passagében teljesen ujonnan berendezett modern

szücs üzletet

nyitottam, holis minden e szakmába vágó munkák saját felügyeletem alatt készülnek, u. m. gallérok, muffok, szőrme kabátok úgy ujonnan, mint átalakítást és javítást olcsón és pontosan eszközölök.

Szives megbízásokat tisztelettel kérem,

Dózsa János,
szücs mester.

Behiztosított üzletemben szőrme téli ruhák szakszerűen kezeltetnek

MEGLEPŐ SZINTE CSODÁLATOS GYÓGYEREDMÉNYEKA

APTAMÁSI

LITHIUM-GYÓGYVIZ-

zel gyomor, cese, hólyag és bélbántalmaknál oalamint asthma, bronchiale, köszvény és húgysavas diathesis eseteiben.

Kapható Wurst József fűszer-csemege- és ásványviz kereskedésben N. Várad, Rákóczi-ut 7. sz.

Tisztelettel tudatjuk, hogy az élesdi erdősegekben

termelt tűzifa szállítását és eladását

megkeztük

s ajánljuk vagononként

és méterenként

I-ső osztályu

bükhasáb tűzifánkat

házhoz is szállítva

Nagyobb vételnél megfelelő árengedmény!

Rendeléseket kérjük Központi irodánkhoz (Uri-utca 3. sz.) és Fried és Társához Teleky-u. 16. Telefon 914.

Telefon 814.

Élesdi Erdőipar és Koepfer-rendszerű Fatelítő r.-t Nagyváradon.

Halló! Kérem a 882. számot! t. i.

Frenkel Ignác

asztalos

Kert-utca 16. szám alatti butorraktárát, hol minden szoba- és konyha-butor raktáron van. Vesz és elad kevésbé használt butorokat. Butor tisztítást és szakszerű javításokat a legolcsóbban végez. Butorszükségletünk beszerzése előtt saját érdekünkben ne mulasszuk el a fenti céget felkeresni.

MAGYAR BANK

Részvénytársaság NAGYVÁRADON Fekete-Sas palota

A L A P T Ő K E

1,000.000 korona

Elfogad betéteket,
Előleget ad értékpapírokra,
Elfogad letéteket őrzésre,
Leszámitol váltókat.

Törlesztéses (amortisatis)
: jelzálogköcsönöket:
engedélyez házakra és vidéki birtokokra.

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40 gyertyás Wolfram lámpa darabja 3.60 kor. 100 gyertyásé 5 kor. 50 fill.

Száraz izzólámpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalék kartell áron alul.

Érdeklődőknek különlegességek, fényképezési lámpák, ugyancsak legolcsóbb áron kaphatók.

Csillárok.

izzólámpák

állandóan nagy választékban kaphatók a villamos telepen külön célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. léőről 12 léőről minden nagyságban

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, izzólámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

villamos világitás

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Szülők figyelmébe!

Chrisztoné Dús Ilona

tulajdonát képező hatóságilag engedélyezett háztartási iskolában (Rákóczi ut 15.) folyó hó 15-étől az ugyancsak hat. eng.

kézimunka tanfolyam is

megnyitott, szakavatott, okleveles tanítónők vezetése mellett, melyre növendékek felvétetnek. A tandíj igen mérsékelt. El-sajátíthatók az összes

női kézimunkák

valamint felsőruha és fehérnemű

szabás és varrás.

Növendékek felvétetnek a

főző-tanfolyamra

is a szünidőre, kik csekély havi tandíj mellett a legfinomabb sütemények, cukorkák, süttek, pástétomok, krémek, gyümölcs befőzések készítését is kényelmesen elsajátíthatják.

Vidéki növendékek

beutazásra elfogadtatnak. Az intézetben igazi családi felügyelet és gondozásban részesülnek.

Felvilágosítást nyújt

az igazgatónő.

Nagyvárad, Rákóczi-ut 15. sz.

Biró László

férfi és női divat szabó.

Párizs-utca 2. sz. Saját ház.

A nagyváradai tisztviselő fogyasztási szövetkezete szabója.

Telefon 832.

Telefon 832

Gyászoló közönség figyelmébe!

Mindenemű bel- és külföldi márvány, granit és syenit

sirköveket

a legjutányosabban

Edelstein Sámuel

sirkőraktárában

Rákóczi-ut (Fő-utca) 11. szám.

Moskovits-palotában szerezhető be.

Pártoljuk a helyi ipart!

Tanulók felvétetnek

Telefon 491. szám

Eredeti saját gyártmányu ESSLINGENI FAREDONYÖK

Acéllemez görredőnyök, vasszerkezeti munkák, vasrácsok, tüzhelyek, sarkerítések, csavarárúk, épület vasalások stb.

kizárólag Szántó Dezső mű- és épület lakatosnál

Szent János-utca 25. szám Versenyképes árajánlattal szívesen szolgálók.

Pártoljuka helyi ipart

Tanulók felvétetnek!

Telefon 491. szám

Legjobb üdülőhely a Püspök (Szent László) gyógyfürdő.

(Nagyvárad mellett)

A kontinens legdusább természetes hévíz forrása 26 C. fokú viz. Javalva: rheuma, csúsz, köszvény, idegzsába, gyomor és alhasi bántalmak ellen. A legnagyobb kényelemmel berendezett nyári uszoda. Állandó uszómester. 300 hold természetes vadregényes park. A közönség rendelkezésére 127 modern kényelemmel berendezett vendégszoba. Kitűnő magyar konyha s tisztán kezeit saját termésű hegyiborok. Zenedíj és curtaxe nincs. Figyelmes, pontos kiszolgálás, úgy a szobákban, mint a fürdőben és éttermekben.

Számos látogatást kér tisztelettel:

KERNÁCS JÁNOS

fürdőbérlet.

A JOGBÖLCSELET JOGIOKTATÁSUNKBAN

É R T E K E Z É S

MELYET A NAGYVÁRADI KIR. KATH. JOGAKADÉMIA 1909-10. TANÉVÉNEK MEGNYITÓ ÜNNEPÉLYÉN 1909. ÉVI SZEPTEMBER HÓ 15-ÉN TARTOTT

Dr. HOVÁNYI GYULA ny. r. jogtanár.

Az 1874-ki szabályzatban a jogtanodák új szervezéséről a Jogbölcselet még két féléves tárgy: heti 5 óra számmal;

1884-ben már csak féléves: heti 8 órával;

1889-ben e 8 óra heti 6 órára száll alá;

1901-ben pedig törlik a II-ik alapvizsga tárgyai közül.

Vajjon jogműveltségünk és nemzetünk érdekei szempontjából ez az elbánás a Jogbölcselettel helyes volt-e?

A tanév beköszöntő értekezésnek szokás szabta keretében e kérdéssel kívánok foglalkozni.

Azt vélem, abban egyetértünk: ha akármelyik két féléves tárgy előadását egy félesztendőre vonjuk össze, majd a félévre már összeszorított tárgynak heti 8 óraszámát 6 órára leszállítjuk, végül töröljük a vizsgatárgyak sorából; úgy ennek alig lehet a következménye más, mint az, hogy az ily elbánásban részesülő tárgynak addig élvezett jelentősége csökken, észrevehetően csorbul.

Hiába is tagadnók. A joghallgató más szemmel néz oly tárgyra, melyet csak hallgatni, amelyből csupán sikeresen colloquálni kell, mint arra a másikra, melyet nemcsak hallgatnia, melyből nemcsak eredményesen colloquálnia, hanem még sikeres vizsgát is tennie kell, különben jogitanfolyamát be nem fejezheti, végbizonyítványt nem kaphat.

Tehát valószínű, hogy a II. éves joghallgató zokon nem vette a Jogbölcselet törlését, mert azóta csak a magyar közjogból, a nemzetgazdaságtanból és pénzügytanból kell vizsgára készülnie.

A II-ik alapvizsga egy tárggyal könnyebb lett, a pálma ama sajtóságos természetén pedig, hogy: „*sub pondere crescit*” nem egy másodéves jogász csak csodálkozik, eltűnődik!

Tiszta sor az is, hogy a közjog, meg a nemzetgazdaságtan és pénzügytan professorai a Jogbölcselet törlése folytán a vizsgán jóval több időt nyertek; azóta fontos tárgyaikat még kimerítőbb módon kérdezhetik.

De meg melyik professor az, akinek a vizsgán észrevétlen akkor telik az idő: amíg collegája kérdéseire ügyelhet; ellenben únja magát, midőn ő maga kérdez?

Tanügyi körökben is örömet szerzett, hogy jogi vizsgarendszerünknek túlterheltségén legalább a II. évesekre vonatkozóan könnyítettek.

Ámde a Jogbölcselet törlésén a főiskola tanügybarátai, a jogiprofesszorok, a joghallgató ifjuság együtt nem lelhetné úgy örömet, mint ama tábor, amely-

nek semmiféle [részleges vagy általános] bölcseledés nem fülk a fogához.

Az e táborba seregletteknek az Autosophia s nem a Philosophia ízlik.

Nem a bölcsességet kedvelik ők, hanem Enmagukat s az anyagot.

Becsés énjük felé horgasuló (Anthropocentrikus) fölfogásuk ilyen: „Nincs semmi tiltva, minden szabad.” (Hirschberg). Keresse mindenki csupán csak önmagában a jónak, az igaznak törvényét: ott bizonytalán megtalálja. Minden ember önmagának külön-külön törvényhozója. Szóval mindaz erkölcsös, amit akarunk.

A világ pusztán csak egy gép, mely létét szerencsés véletlennek köszöni. Az élet is egyedül csak gépiesség. Az ember tisztán csak állat.

Tehát Anaximanderrel egyeznek abban, hogy a Chaos a világ kezdete, Empedokles-sel, hogy csak harc a dolgok atyja, az Epikureusokkal meg Sophistákkal, hogy állati eredetből kell megfejteni az emberi lényeket.

Csak az létezik, amit érzékeink révén észreveszünk. Vagyis ha ez igaz volna — mihelyest az az élőlények megszűnnének, e pillanattól fogva semmi sem léteznék; mert nyilvánvaló, hogy élőlények hiányában észreállítás egyáltalán nem történhetné.

Szerintük csak tapasztalati igazság van.

Még attól a gondolattól is fáznak, hogy a dolgoknak lényegét fürkészzék, hogy hatoljanak amennyire elménk megengedi a dolgoknak mélyébe.

Ehelyett, mert megakad szemük a dolgok föl-színén, csak erre vetik magukat, szilajul csak ezen paskolnak.

A bölcseledésnek e szán-szándékos rövidlátói a bölcseledés feladata: a létező (emberi elmével megismerhető) végső okának kutatása elől úgy bujnak ki, hogy az „*Ignoramus et Ignorabimus*” kényelmes palástjába belebújnak. Ha bár Zieglerrel a strassburgi, modern Pyrrhonnal, ki azt hirdeti, „mindenben kételkedhetünk, sőt szabad mindenben kételkednünk” nem is eveznek egy hajóban, de a bölcseledésnek ez édes semmittevői a „Nem tudom” hypothezis függő-ágyán heverésznek s észre nem veszik, hogy részükről e tehetetlenképesség, eszüknek ez a behuzása ép amikor őket a küzdő gyepre várjuk voltaképpen: kerékdás, megiramodás az igazság elől.

A legbüszkébbek arra, hogy a tények szilárd talaján állanak. De elbizakodottságukban azt már nem veszik észre, hogy ez a talaj jól megalapozott léteztan és ismerettan hiányában voltaképpen egy lejött, melynek a lábánál az alanyiség mély szaka-

déka tátong, melyről Goethe az elismert, egyetemes lángész így nyilatkozott: „A hanyatló s bomlásnak induló korszakok alanyiasok, ellenben a haladó korszakok tárgyias irányuak.“

Világszerte kürtölik ők, hogy a pozitív bölcelet az emberi szellem férfikorának felel meg, a bölcelet „Ne továbbja.“

Pedig valójában a világ megértésének, a világ-rejtély megoldásának egyik leggyermekdedebb módja. A gyermek szemében is az aranyfüst terméssarany.

Előttük is csak az létezik, ami kézzel fogható, ami szembeszökő, tehát csak az anyag mozgásával együtt; nem pedig minden, mi van, mi hatni képes.

A reálisnak a fogalmát egynek veszik az érzékelhetőnek a fogalmával, a mozgást az étellel.

A pozitív bölcelet az igazság megismerésének csak egyik forrását, a tapasztalást fogadja el, a másik forrásról a tiszta gondolkodásról (cognitio intellectiva) még hallani sem akar.

Önmaga elé föladatúl egyedül tények, a jelenségek és ezek egymáshoz való viszonyának a tanulmányozását tűzi ki, pedig a Philosophiának tárgya: a kerek világon minden, de minden, ami van, a legkisebb paránytól a felséges Istenig. Minden felvilágosításra szorúl tehát mindennel szemben, véges végig felveti a „miértet“?

A Philosophia, mikor tisztében eljár, vagyis „quaerit veritatem“, akkor rá van utalva nemcsak az indukcióra, a kísérletezésre, hanem a következtetésre, a combinatióra, sőt még a magasztos intuícióra is. Legfenségesebb tárgya: maga az Isten. Ellenben a pozitív bölcelet tárgya csak az anyag, az erő:

„Der Hexenmeister X
Der Alles ist und ist doch nix“.

Hisz „quae videntur temporalia sunt, quae autem non videntur aeterna sunt“, Igen találóan nevezi a hindu bölcelet az ilyfajta észjárásuakat (lokajatika) „a világ után kapaszkodóknak“, majd pedig (durvidagdha) „rosszul égetett téglának“, a dolgok lényegét, okát, célját kutató bölcselővel (vidagdha) a „jól égetett téglával“ szemben.

A Philosophia előttük mindig: Transhimalaja, mert hisz az ő Sven Hedinök nem jövel!

A Philosophia által produkált általános fogalmakra ennek dacára rászorúlnak. Rá vannak utalva különösen, mikor a tapasztalás sivár homoksvatagját öntözni kénytelenek. Ámde ilyenkor zavaros erecskéből, iszapos tócsákból meritenek, mert a tiszta forrást a tiszta gondolkodást ők maguk torlaszolták el önmaguk előtt.

Ez az oka, hogy az általános fogalmakkal bánni nem tudnak, azokkal nincsenek tisztában, sejtelmük sincs nagy becsükről.

Ismereteiket az általános fogalmakra akként aggasztják, akár az a jó falusi, ki Európa-kertjében háza tőszomszédságában kínálkozó classicus romokra teregeti fehérneműjét, de azzal ám nincs tisztában, hogy voltaképpen mik hát ezek a romok.

Meg is becsüli azokat, akár a ruhaszáritó kötelet.

Az embert, ki két világ mesgyéjén áll, meg nem értik.

Fölfogásuk szerint a test és lélek ugyanaz. Az

ethikát a fizikától külön nem választják. Ők csak a konkrétal vesződnek.

Egész viselkedésük szakasztott olyan, mint Diogenesé, a cynikusé: „Látom az asztalt, a serleget, de nem látom az asztal, a serleg lényegét“.

A bölcselők fejedelmének szavaival nekik is feleletül adhatjuk: „Egészen rendben van a dolog, mert vannak szemeid, melyekkel látod az asztalt, a serleget, de nincsenek ám szemeid, amelyek ellátnak az asztal, a serleg lényegéig.“

A Philosophia az általánost, az érzéken túl fekvőt keresi. Feladata: *causarum cognitio*, mint azt egyszer s mindenkorra Raffael ecsetje a Stanza della Segnatura mennyezetén megörökítette.

De ők materiális elveikkel a szellemi világot átölelni, az érzést, a gondolkodást, az akarást megfejtteni nem tudják. A józan ész nem képes a gondolatot, az érzést, az akarást pusztán mozgás számba venni. Nem is az igazság vadászai ők, mint Pythagoras a magához hasonlókat találóan nevezi, hanem az igazság Rontó Páljai, a józan ész szegénylegényei.

Arról meg épen szó se essék, hogy arra a bölcséleti Mont-Everestre felemelkedni tudnának, honnan sz. Ágostonunk így szól: „Mi látjuk a dolgokat, mert vannak, de a dolgok azért vannak, mert Isten látja őket.“

Ők inkább hajlandók az ismeretes példabeszédet: „Amicus Plato, amicus Sokrates, sed magis amica veritas“, visszájára fordítani: „Amica veritas, sed magis amicus Darwin aut Herbertus Spencer“.

Szóponyvájuk, meg gomba módra szaporodó olcsó füzeteik révén pedig már oda jutottunk, hogy az utazgató vigéc, sőt az ujságos gyerek a bölcselők fejedelménél Platónál, Aristotelesnél, „azok mesztérénel, kik tudnak“, a lángészü sz. Ágostonnál mind okosabbnak tartja magát, mihelyst Darwint, Herbert Spencert a száján kiejti.

Hála nekik, a filozofus csizmadiák száma már egy légió!

Plato álma immár a trónok betöltéséről teljesülhet!

Nincs az a „Sacrificio dell Intelletto“, amelyre egyikük, másikuk rendszerük nyeregbe segítése kedvéért kapható nem volna.

Csattanósan világítja meg ezt notorius atyamesztérüknek Hackelnek a viselkedése, ki — mikor német alapossággal sarokba szoritották — kénytelen volt beismerni, hogy egy élettani műből átvett embryo ábrákat meghamisított akként, hogy az illető ábrákba toldásokat szúrt bele. Célja a ludasságnak az volt: hogy a meghamisított ábrák segítségével bizonyithassa be azt, hogy az ember állatból formálódott emberré, állatból vergődött föl oda, ahol találjuk. Ez ám csak a tudomány. Itt nincs semmi feltételezés!

Ez a pozitív bölcelet, mely a vallásközönbőség dajkatején nőtt fel, a jogtudomány mezején is babérokra áhítozik! Mig szive vágya szerint a jogbölceletet kivetheti a nyergéből, addig elnevezésével él ugyan, de a régi tömlőkbe új levét tölt, mondhatnók fa-alkoholt (CH₄O) etilalkohol (C₂H₅O) helyett akár nálunk egyik másik pálinkakimérő!

Ha e friss töltést elemezzük, abban ily alkotórészeket ismerhetünk föl: Az akarat törvényszerű. Az ember csak anyag. Az ember és az anyag egy és ugyanazon törvénynek van alávetve. A jognak

egyetlen, egyedülálló forrása az államnak tételes törvénye. Jog csak az, aminek háta mögött áll az állami végrehajtó. Az államhatalom mindenható. (Nero római császár kedvenc lova valóságos consul volt.) Az állam törvényének, az állami akaratnak semmiféle korlátja nincs (az anyaszentegyháznak szentségeit természetfölötti hatályossággal szolgáltatják ki a laikus állami tisztviselők.) A jogrendnek nem pillérje a magántulajdon, még kevésbé a monogám házasság, legkevésbé a szerződés. (Olyan nincs, hogy adott szavam még akkor is kössön, mikor már mást gondoltam, mikor az már feszélyezni is kezd.) Izleltől ennyit.

Nyilvánvaló, hogy e tételek torztételek. A jog- és erkölcsstan mezején minden értéket elérteketlenitnek. Merőképtelenségek, mert az emberi természet kiirthatlan tulajdonságaira, állandó szükségleteire, hajlamaira fittyet hányanak. Tótágast állítják a józan ész, az igazságérzetet, azt a mélységes mély érzetet, mely ma erősebb, mint tegnap, holnap erősebb, mint ma; mert amint emberöltőről emberöltőre száll, az emberi természetbe mind mélyebbre évődik, vésődik, akár a folyam, mely haladtában mind mélyebbre ássa magát.

Tehát e fonák tételekkel szemben állást kell foglalnunk. Ez jogiműveltségünk követelménye. Nemzetünk irányában is kötelesség!

A szeptet fején találta M. Terézia királynő, intézetünk dicső alapítója, mikor így szólt: „Az iskolaügy politikum s mindig is az marad.“ A jogi főiskolák ügye még hatványozottan az.

Az alma materek (néha noverca-k) láthatlan, de effektív sugarakat árasztanak szakadatlanul, melyek az ország jogászainak gondolkodásmódját alakítják, (alaktalanítják); jogérzetüket formálják, (deformálják) és a jogászvilág segítségével a nem jogásznak lelkületét, gondolkozását, anélkül hogy sejtene, egy kapára ütök, szolgálatukba szegődtetik.

Az államnak, az egyháznak, a társadalomnak tehát nagyon is a bőrre megy, „ea res agitur“, vajjon helyes avagy fonák jogi alapelvekkel, egészséges vagy kóros jogérzettel, megvalósítható avagy szappan-buborékszerű jogi-intézmény eszményekkel fölvertezt ifjuság hagyja el az Aulát.

Roger Baco már a XIII-ik században hirdette: „*Ipsa scientia potestas est.*“ Ámde a jogtudomány nem pusztán egyéni hatalom, hanem socialis, sőt közhatalom!

Ezért a magán- és közjog mezején egyaránt nem legulejusokra, de jurisconsultusokra van szükségünk.

Nemzetünknek is nem törvényszakasz-rágók, jogmarók kellene, kik tudják ám a dörgést a jogcsűrés-csavarás-, a törvény kibúvás mesterfogásai-ban „héjamaradarak, kik le-le csapnak a folyhóból“, hanem jogászok. A tételes jogok oly művelői s alkalmazói, kik ha a jogból élnek is, de mindenha a jogért élnek.

„Villogtatják rettenetős pallosukat“ a nemzetnek, az egyháznak, a családnak, az egyénnek jussáért.

A fenséges, a szentséges jogért, melyet ideig-óráig elnyomhat ugyan a nyers, (a vad) erő, de soha meg nem szüntethet.

Mert szívénykből az igazságérzetet kiirtani, el-

ménket a józan belátástól megfosztani, mert a „*homo sum*“-ról lemondani nem lehet!

A hazának, az emberiségnek ily nem a jogból, de a jogért élő jogászlégiót oly jogi oktatás, melyből hiányzik vagy amelynél sutba van lökve a Jobbölceselet: nem adhat.

Pedig bokrosodhatik úgy fejünkön a jaj, hogy a hatalomnak a szeme közé kell vágnunk: „*Remota iustitia quod sunt regna nisi magna latrocinia.*“

Annak is fordulhat a sorja, hogy a népképviselőket kell figyelmeztetni: „Egy nemzet akarata sem teheti igazságossá azt, ami igazságtalan.“ (B. Constant).

Ez elsősorban sohasem volt, nem is lesz a tételes jog művelőjének a dolga, ad annak eleget az ő saját tanszéke.

A Jobbölceselet azonban már nem hártja el magától e kötelességet.

Sőt épen ilyenkor szánt mélyebben a dűlőjében és akkor, midőn behatóan foglalkozik a fölcillanó jogeszményekkel, a nép innyét csiklandozó jogintézmény tervezetekkel és megállapítja, vajjon céljuk a jó avagy csupán a képzelt jó. Így példának kedvéért: a szabadszerelem, a szabadbűnözés, a szabadtulajdon, a szabadszerződés intézményeiről megállapítja, hogy eme káprázatos intézményeknek a magva: a féknélküliség; rágó férgé: a merő egoismus.

Tehát *antisocialis intézmények*, melyeknek megvalósításához a békességes összeférés, a művelődésnek, a haladásnak lehangolása, porba ejtése nélkül komolyan még hozzá sem láthatunk.

Hisz polgáriasodásunknak összegyűjtött kincseit tele marokkal szerte széjjel szórnák, mint a szélvész az elhagyatott kazalt.

Az emberi természet megváltoztatása nincs hatalmunkban.

A veszedelmes szép jogeszményektől ittas intézmények pedig csak a heted-hét országon is túl élő embereknek valók, kiknél még a madár se jár.

Amint már a „Haza Bölcsé“ talpraesett szavakkal figyelmeztet: „Jaj annak a törvényhozónak, ki oly ideális törvényeket alkot, melyeket az emberi élet naponként s a tapasztalás minden órán meghazudtol.“

De nemcsak ez okból van szükségünk Jobbölcseletre, hanem azért is, mert jogiműveltségünknek lendületet, szépséget, összhangot, egységet ad.

Nemcsak szilárdá, teljessé, átlátszóvá teszi azt, hanem szellemi fegyvert szolgáltat a *Pry Pál állam*, a *Csák Máté egyén* ellen.

Származzék ez anarchizmus, az a panarchizmus rosszakaratból avagy tudatlanságból. Nagy baj, ha az állam Leviathan, de még nagyobb: ha mindenik kurta, cifra szűrből, sarkot verő királyi palástot szőnek!

A Jobbölceselet gyámolítja a törvénytlátó birót a tételes jog hézagainak betöltésében, ellenmondásainak kiküszöbölésében.

A Jobbölceselet hordozza ragyogó fáklyáját a törvényhozó előtt, hogy a magánérdek, az ésszerűtlenség, az igazságtalanság zökkenőit, kátyuit kikerülhesse.

A Jobbölceselet képesíti a törvényhozót áldásos és maradandó jogalkotásra. Mert, ha felvetjük a kérdést: vajjon, minő tételes jogparancs állandóbb, áldásosabb, talán az, mely a „*Cartel est nōtre plaisir*“-ból, a „*Sic volo, sic iubeo*“-ból csöppent ide, vagy

pedig az, amelyet a törvényhozó a közjóért, a rend és szabadság, a hagyomány és haladás szolgálatának tudatában akként alkot okkal-móddal: hogy elsőnek számot vet a jogiszabályozást követelő (emberi) viszonynak céljával, mivoltával, nemkülönben környező állapotával (a népgazdasági erejével, műveltségi fokával, erkölcsi színvonalával, nemzeti sajátosságaival), majd meg közel férkőzik az ésszel s igazságérzettel megáldott emberi természethez, tulajdon népének lelkéhez és ezek elevenéből biztos kézzel egy csapásra szökkenti életre és legott csinál csinnyán a kergetőző századok, évezredek bölcsességéből, tapasztalatából kikristályosodott jogelvekkel összeróvjá, róvogatja?

A felelethez semmi kétség sem férhet.

Mert a tapasztalat is azt igazolja, amit egyébként már a józan ész is diktál, hogy: a törvényhozónak legkeményebb jogparancsa, mely nem az *emberi természet szakasztott oldalbordája*; nem a *történelem próbás jogelvek osztályosa*; hanem kényből-kedvből, hatalmi lépésből, egyoldaluságból, ellenszemből, szeszélyből van jól, rosszul összeróvatkolva, az a kemény jogparancs könnyűszerrel boruló, borítható, akár az a kicsiny lélekvesztő, amelyet a Fidzsi szigetek benszülöttje csak a dió kemény héjából eszkábál össze.

Ellenben a tételes jogalkotásnak Dreadnaughtja, mind megannyi úszó érc vára a javából. „Fluctuat, non mergitur“ jelmondattal a másik, még ha *lex imperfercta* is, amelyre az általános emberi természet kézjegye: az *igazságosság, az észszerűség* rá van ütve, mert ennek a jogparancsnak nemcsak a köntöse mutat jogot, hanem egész valója, ize-vére színjog.

A Jobbölceselet tereli végre a törvényhozót az egyetemes becsű jogalkotás mezejére, mert erősíti lelki szemeit, hogy nemzetének különállósága, „hazulról is minden kitelik“ volta mellett az általános

emberit, az emberi nem egységét, szolidaritását, haladását éles világitásban szemügyre vehesse, nemzete javára fordíthassa.

A Jobbölceselet képesíti a törvényhozót tözsgyökeres nemzeti jogalkotásra, mert mint a hagyományok becsének avatott ismerője finomítja a törvényhozó lelki hallását, hogy az emberiség jogi symphoniájában tisztán megkülönböztethesse nemzetének hangszerét, így a magyar törvényhozó a tárogató hangját, azt a jogitárogatót, melyet előbb Verbőczy István, majd Deák Ferenc tartott kezében, amellyel ők a magyar jog Lavottai, nemcsak nemzetünket bővítették el, hanem ihletett hallgatójukká tették: a magyar jog Géniusát is!

Ily tárgy tehát, mint a jobbölceselet számot tart ősi portájára!

Sőt, ha szemügyet vetünk korunk socialis szellemáramlatára és gondolkodunk is azon, hogy Belgiumban, Hollandiában, Spanyol-, Olasz-, Német-, Franciaországban a jogifőiskolák tanárai — akár a Missidominici Charlemagne idejében — már járnak városról-városra, kiszállnak a falvakba (ambulans főiskola), hogy európaszerte a kisembereket, a legterpedtebb nemzet réteget jogi műveltség áldásában részesítsék ép jogérzetüket, helyes észjárásukat, szóval szellemerkölcsi világukat az ankylos-tomszerű tanokkal szemben egészséges és bővérűekké tegyék: akkor jogioktatásunk tanulmányi és vizsgarendjében államférfiui messzelátással főhelyet magyar jó szívvvel adunk a Jobbölceseletnek a célból, hogy hadd „sarabolja-darabolja“ magyarán az antisociális „lompos“ tanokat és mi meg egyre dicsérgethesstük a Jobbölceseletet Bezerédi nótájával eképen:

„A Rábában vértől híznak az halak,
Véres vizben egymásra táogatnak,
Dicsérgetik Bölceseletet magoknak,
Hogy ő volna fundátora javoknak.“

